

АГЕНЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВОЗДУХОПЛОВСТВО

Врз основа на член 10 став (2) и член 52 став (2) од Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/24, 224/24, 3/25 и 144/25), а во врска со член 3 од Мултилатералната спогодба меѓу Европската заедница и нејзините земји членки, Република Албанија, Босна и Херцеговина, Република Бугарија, Република Хрватска, Република Македонија, Република Исланд, Република Црна Гора, Кралството Норвешка, Романија, Република Србија и Мисијата на Обединетите нации за привремена администрација на Косово за основање на Европска заедничка воздухопловна област ратификувана со Законот за ратификација на Мултилатералната спогодба („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/07, 98/09 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 259/19), директорот на Агенцијата за цивилно воздухопловство донесе

ПРАВИЛНИК ЗА ОРГАНИЗИРАЊЕ ВОЗДУШЕН ПРЕВОЗ НА ОПАСНИ МАТЕРИИ

I. Општи одредби

Цел и примена

Член 1

(1) Со овој правилник се пропишуваат посебните услови за организирање воздушен превоз на опасни материи од страна на субјектите за прифаќање, испраќање и подготвување (класификација, пакување, обележување и означување) на стоки и поштенски пратки кои содржат опасни материи, како и за стручно оспособување за опасни материи и стекнување на соодветните исправи.

(2) Овој правилник се применува на правни и физички лица кои учествуваат во организацијата, подготовката, прифаќањето и испраќањето за превоз во воздушниот сообраќај на стока, пошта и багаж поврзани со опасни материи.

(3) Одредбите од овој правилник не се применуваат на опасни материи кои ги исполнуваат условите утврдени во Техничките инструкции за безбеден транспорт на опасни материи во воздушниот сообраќај (ICAO Doc. 9284-AN/905) (во понатамошниот текст: Технички инструкции), кои се дефинирани како исклучоци (Exceptions) и се однесуваат на опасните материи:

- а) кои се потребни за да се даде медицинска помош на пациентите во текот на летот;
- б) кои се потребни за да се даде ветеринарна помош или хумана евтаназија на животни во текот на летот;
- в) кои се испуштаат за потребите на земјоделството, хортикултурата, шумарството, контролата на акумулација на мраз и заштитата од лизгање на земјиште или за надзорни активности за ублажување на загадување;
- г) кои се испуштаат или предизвикуваат активности поврзани со контрола на лавина;
- д) кои се потребни за да се даде помош во операциите за потрага и спасување;
- ѓ) кои се лоцирани во возила кои се транспортираат со воздухоплов, проектирани или прилагодени за превоз на возила;

е) кои се потребни за работа на превозните средства или за работа на нивната специјализирана опрема за време на летот (на пр. единици за ладење) или кои се потребни од оперативни причини (противпожарни апарати) и

ж) кои се содржани во предмети кои се наоѓаат во прекумерен багаж кој се испраќа како стока.

(4) Одредбите од овој правилник не се применуваат на опасни материи кои се во сопственост на операторот, а се наоѓаат во воздухопловот:

а) во согласност со применливите барања за пловидбеност и оперативните барања;

б) заради употреба или продажба за време на летот или серија на летови;

в) како сув мраз наменет за ладење храна и пијалоци кои се служат во воздухопловот;

г) како електронски уреди, како што се компјутерите со информации за летот, уреди за лична забава и читачи на кредитни картички, кои содржат литиумски метални или литиумски јонски ќелии или батерии кои операторот ги користи за време на лет или серија летови.

(5) Предмети и супстанции наменети за замена на оние кои се опишани во став (4) точка а) на овој член или предмети и супстанции кои се заменети, а се превезуваат во воздухопловот, треба да се превезуваат во согласност со Технички инструкции.

Значење на изрази

Член 2

(1) При спроведувањето на одредбите на овој правилник, одделни изрази го имаат следното значење:

1) „Национална воздухопловна власт“, „национална власт“, „надлежен орган“, „надлежен орган на земјите членки“ се толкуваат, ако е применливо, како Агенција за цивилно воздухопловство (во понатамошниот текст: Агенција),

2) Назначен поштенски оператор (Designated postal operator – DPO) е правен субјект (јавен или приватен) кој е официјално именуван од страна на земја-членка на Универзалната поштенска унија, за давање на поштенски услуги и за исполнување на поврзаните обврски на територијата на земјата-членка што произлегуваат од актите на Светската поштенска конвенција,

3) Патнички воздухоплов (Passenger aircraft) е воздухоплов што превезува некое лице, кое не е член на екипажот, вработен на операторот во службено својство, овластен претставник на некој надлежен национален орган или лице кое ја придружува пратката или друга стока,

4) Шпедитер (Fright forwarder) е правно или физичко лице кое обезбедува услуги за организација на превоз на стока во воздушниот сообраќај,

5) Одговорно лице за опасни материи е лице кое треба да обезбеди безбедно ракување, складирање и транспорт на опасни материи, во согласност со националните и меѓународните прописи,

6) Агент за продажба на карго (Cargo sales agent) е правно или физичко лице овластено од операторот да врши активности поврзани со продажба на услуги за превоз на стока во негово име,

7) Испраќач (Shipper/Consignor) е правно или физичко лице кое подготвува пратка за превоз,

8) Товарен воздухоплов (Cargo aircraft) е секој воздухоплов освен патнички воздухоплов, кој превезува стока или имот и во кој не се превезуваат патници. За патници не се сметаат: член на екипажот, вработен на операторот кој има дозвола за превоз и се превезува согласно инструкциите содржани во Оперативниот прирачник, овластен претставник на надлежната национална воздухопловна власт и лице кое има должности во врска со одредена пратка која се наоѓа на авионот,

9) UN број (UN number) е четирицифрен број доделен од страна на Комитетот на експерти за транспорт на опасни материи при Обединетите нации со цел идентификација на супстанции или предмети или на одредена група супстанции или предмети,

10) Амбалажа (Packaging) е едно или повеќе пакувања (садови, кутии и сл.) и сите други компоненти или материјали потребни за безбедно чување во нив на содржината,

11) Надворешна амбалажа (Outer packaging) е надворешна заштита на композитна или комбинирана амбалажа заедно со сите апсорбирачки материјали, ублажувачи и други компоненти кои се потребни за задржување и заштита на внатрешните садови или внатрешната амбалажа,

12) Збирна амбалажа (Overpack) е обвивка или друг соодветен материјал или средство што го користи еден испраќач, а може да содржи едно или повеќе пакувања, кои формираат едно цело пакување за полесно ракување и товарење, при што единечното средство за товарење не е вклучено во овој поим,

13) Добро дефинирани функции (Well-defined functions) се обврски на персоналот кој учествува во превозот на опасни материјали во воздушниот сообраќај, како што се определени во Додаток 1 кој е составен дел на овој правилник,

14) Е-учење (E-learning) е вид на учење во кое се користат компјутерски технологии и електронски медиуми со цел подобрување на квалитетот на учењето,

15) Комбинирана амбалажа (Combination packagings) е комбинација од една или повеќе внатрешни амбалажи сместени во надворешна амбалажа,

16) Опасни материи (Dangerous goods) се предмети или супстанции кои можат да претставуваат опасност по здравјето, безбедноста, имотот или животната средина и кои се наведени во списокот на опасни материи во Техничките инструкции или се класифицирани согласно Техничките инструкции,

17) Давател на услуги за прифат и отпрема (Handling Agent) е правно или физичко лице кое во име на операторот дава една или повеќе категории на услуги за прифат и отпрема, вклучувајќи прием, качување, истовар, преместување или други обработки на патници или стока,

18) Погрешно пријавени опасни материи (Misdeclared dangerous goods) се опасни материи дадени за превоз во воздушниот сообраќај кои:

а. не се дозволени за превоз во воздушниот сообраќај, но во документот за превоз на опасни материи се погрешно опишани како прифатливи за превоз, или

б. не ги исполнуваат одредбите од Техничките инструкции, а се откриени по спроведената пропишана проверка за прифаќање,

19) Пратка (Consignment) е едно или повеќе пакувања со опасни материи што операторот ги примил од еден испраќач, во одреден момент и на една адреса, примени како единствена целина која се транспортира до примател на одредена адреса,

20) Примач (Consignee) е правно или физичко лице кое има право да ја преземе пратката,

21) Група на пакување (Packing group) е ознака за релативниот степен на опасност што го претставуваат различни предмети или супстанции во рамките на една класа или група,

22) Оператор (Operator) е лице, организација или претпријатие што се занимава со, или нуди услуги за, извршување на летачки операции со воздухоплов и

23) Пакување (Package) е завршен производ од процесот на пакување кој се состои од амбалажа (обвивка) и нејзината содржина, подготвени за превоз.

(2) Другите поими при спроведување на овој правилник го имаат значењето утврдено во ЕУ Регулативата 965/2012 прифатена со Правилникот за летачки операции (во понатамошниот текст: ЕУ Регулативата 965/2012).

II. Превоз на опасни материи и ограничувања во воздушен сообраќај

Превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај

Член 3

Организирањето, примањето, предавањето и превезувањето на опасни материи на домашни и меѓународни летови со цивилни воздухоплови, се врши согласно Анекс 18 - Безбеден превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај на Конвенцијата за меѓународно цивилно воздухопловство, Техничките инструкции, ЕУ Регулативата 965/2012, Законот за воздухопловство и овој правилник.

Забрани во превозот на опасни материи во воздушниот сообраќај

Член 4

(1) Забранет е превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај освен во случаите предвидени со овој правилник и Техничките инструкции.

(2) Во воздухоплов не смеат да се превезуваат опасни материи, освен ако Агенцијата нема издадено изземање (Exemption) согласно член 6 од овој правилник, или кои согласно одредбите од Техничките инструкции можат да се превезуваат врз основа на издадено одобрение од страна на државата на потекло, односно државата на оператор на воздухоплов, како што се:

- опасни материи кои се идентификувани во Техничките инструкции како забранети за превоз под нормални околности и
- заразени живи животни.

(3) Во воздухоплов не смеат да се превезуваат производи и супстанции кои се изрично наведени по име или генерички опис во Техничките инструкции како забранети за воздушен превоз во сите околности.

Одобрение

Член 5

(1) Кога посебно е пропишано во Техничките инструкции, Агенцијата во случај кога Република Северна Македонија е земја на потекло, односно земја на оператор на воздухоплов, може да издаде одобрение за превоз на опасни материи кои се забранети за воздушен превоз со патнички или карго воздухоплов, под услов да е постигнато ниво на безбедност во превозот, еднакво на нивото на безбедност пропишано во Техничките инструкции.

(2) Доколку во Техничките инструкции нема посебни одредби (A1 или A2) со кои се дозволува издавање на одобрение за превоз на опасни материи кои се забранети за превоз во воздушниот сообраќај операторот или неговиот овластен претставник може да побара одобрување на изземање од Агенцијата согласно одредбите од член 6 на овој правилник.

Изземање (Exemption)

Член 6

(1) Освен за производи и супстанции кои се забранети за превоз во воздушниот сообраќај во сите околности, Агенцијата во случај кога Република Северна Македонија е земја на потекло, транзит, прелет или дестинација, може да издаде одобрение за изземање од одредбите на Техничките инструкции под услов операторот да потврди дека нивото на безбедност во превозот е еднакво на нивото на безбедност пропишано во Техничките инструкции и тоа во следните случаи:

- а) кои се посебно итни, или
- б) кога друг начин на превоз не е соодветен, или
- в) кога целосното применување на пропишаните услови е спротивно на јавниот интерес.

(2) Агенцијата може да издаде одобрение за изземање и во други случаи од оние од став (1) на овој член во кои Република Северна Македонија е земја на прелет и постигнато е исто ниво на безбедност со она предвидено во Техничките инструкции.

(3) Барањето за издавање на одобрение за изземање се поднесува во согласност со насоките за постапување по барања за издавање на изземање, кои се пропишани во Додатокот на Техничките инструкции (ICAO Doc. 9284 Supplement).

(4) По исклучок од ставовите (1), (2) или (3) од овој член, Агенцијата може да одобри изземање од примена на одредени одредби од овој правилник и Техничките инструкции и во случаи на непредвидени итни оперативни околности или оперативни потреби со ограничено времетраење, под услов тоа да не влијае негативно на нивото на безбедноста.

(5) Подносителот на барањето за издавање на одобрение за изземање од став (4) од овој член, е обврзан со барањето да приложи и проценка на ризик.

(6) Во текот на постапката за одобрување на изземање по став (4) од овој член, Агенцијата може да одреди дополнителни услови, соодветни мерки или контролни механизми.

Превоз на опасни материи по пошта

Член 7

(1) Во согласност со Конвенцијата на Универзалната поштенска унија (UPU), опасните материи дефинирани во Техничките инструкции се забранети во пошта која се превезува по воздушен пат.

(2) По исклучок од став (1) од овој член, а согласно одредбите од Техничките инструкции кои се применуваат за тој материјал, во поштата која се превезува по воздушен пат смеат да се прифатат следните опасни материи:

а) примероци од пациенти под услов да се сортирани, пакувани и означени во согласност со одредбите на Техничките инструкции,

б) заразни супстанции кои спаѓаат исклучиво во категоријата Б (UN 3373) под услов да се спакувани во согласност со барањата од Упатството за пакување - 650 и цврст јаглерод диоксид (сув мраз) кога се користи како средство за ладење за UN 3373,

в) радиоактивен материјал во исклучителна амбалажа (само UN 2910 и UN 2911) чија активност не надминува една десетина од онаа што е наведена во Дел 2, Поглавје 7, Табела 2-14 од Техничките инструкции и кои ги исполнуваат дефинициите и критериумите исклучиво за класата 7, Дел 2 од Техничките инструкции, а кое пакување е потребно да биде обележано со имињата на испраќачот и примачот и на кое треба да биде истакнат следниот текст: “radioactive material quantities permitted for movement by post”. Амбалажата треба да биде означена со ознаката за радиоактивен материјал, исклучителна амбалажа (Слика 5-33 во Техничките инструкции),

г) литиум-јонски батерии кои се наоѓаат во опремата (UN 3481), кои се во согласност со одредбите од Дел II од Упатството за пакување 967, под услов во поединечниот пакет што се испраќа по пошта да не се наоѓаат повеќе од четири ќелии или две батерии и

д) литиум метални батерии кои се наоѓаат во опрема (UN 3091), кои се во согласност со одредбите од Дел II од Упатството за пакување 970 под услов во поединечниот пакет што се испраќа по пошта да не се наоѓаат повеќе од четири ќелии или две батерии.

Класификација на опасни материи

Член 8

(1) Супстанциите (вклучувајќи и мешавини и раствори) и производите кои се споменати во овој правилник и во Техничките инструкции се класифицираат во една од деветте класи, во зависност од опасноста што ја претставуваат или во зависност од најдоминантната опасност што би можело да ја претставуваат. Некои од тие класи се поделени во поткласи.

(2) Класи и групи од став (1) на овој член се:

Класа 1: Експлозивни

Поткласа 1.1: Супстанции и производи кои претставуваат опасност од експлозија од огромни размери

Поткласа 1.2: Супстанции и производи кои претставуваат опасност од распрскување на делови, но не и опасност од експлозија од огромни размери

Поткласа 1.3: Супстанции и производи кои претставуваат опасност од пожар со помала експлозија или помало распрскување на делови или и двете, но не и опасност од експлозија од огромни размери

Fire hazard with minor blast or projection, but no mass explosion.

Поткласа 1.4: Супстанции и производи кои не претставуваат значајна опасност

Поткласа 1.5: Слабо реактивни супстанции кај кои постои опасност од експлозија од огромни размери и

Поткласа 1.6: Екстремно нереактивни производи кои не претставуваат опасност од експлозија од огромни размери.

Класа 2: Гасови

Поткласа 2.1: Запаливи гасови

Поткласа 2.2: Незапаливи, нетоксични гасови

Поткласа 2.3: Токсични гасови

Класа 3: Запаливи течности

Класа 4: Запаливи цврсти материи; супстанции кои се предмет на спонтано согорување; супстанции кои испуштаат запаливи гасови во контакт со вода

Поткласа 4.1: Запаливи цврсти материи, самореактивни и сродни супстанции и десензибилизирани експлозивни

Поткласа 4.2: Супстанции кои се предмет на спонтано согорување

Поткласа 4.3: Супстанции кои испуштаат запаливи гасови во контакт со вода

Класа 5: Оксидирачки супстанции и органски пероксиди

Поткласа 5.1: Оксидирачки супстанции

Поткласа 5.2: Органски пероксиди

Класа 6: Токсични и инфективни материи

Поткласа 6.1: Токсични материи

Поткласа 6.2: Инфективни супстанции

Класа 7: Радиоактивен материјал

Класа 8: Корозивни материи

Класа 9: Разни опасни материи и производи, вклучително и еколошки опасни материи.

(3) Бројчаниот редослед на класата и поткласата не го одредува степенот на опасност.

(4) Многу опасни супстанции се класифицирани во класите 1 до 9 и без дополнително означување се сметаат за опасни за животната средина.

(5) Отпадот се транспортира во согласност со барањата за дадената класа, имајќи ја предвид можната опасност што ја претставуваат и критериумите утврдени во Техничките инструкции. Видовите отпад што не се опфатени со Техничките инструкции, но се опфатени со Базелската конвенција, може да се транспортираат согласно условите за класата 9.

(6) За потребите за пакување, супстанциите и производите, освен оние од класите 1, 2 и 7 поткласи 5.2 и 6.2 и самореагирачки супстанции од поткласата 4.1, се класифицираат во три пакетни групи во согласност со степенот на опасност што го претставуваат, и тоа:

Група на пакување I: Супстанции кои претставуваат висок опасност

Група на пакување II: Супстанции кои претставуваат средна опасност

Група на пакување III: Супстанции кои претставуваат низок опасност

(7) Супстанциите и производите кои претставуваат опасност од една класа и една поткласа, се класифицираат во таа класа и поткласа, и доколку е применливо, им се додава група на пакување, која одговара на нивото на опасност. Кога супстанциите и производите се експлицитно споменати по име во списокот на опасни материи од Техничките инструкции, тогаш нивната класа или поткласа, група на пакување и дополнителната опасност, се определуваат во согласност со тој список.

(8) Кога супстанциите или производите не се конкретно наведени по име во списокот на опасни материи од Техничките инструкции, а претставуваат две или повеќе можни опасности од класа 3, 4 или 8 или поткласи 5.1 или 6.1 и по дефиниција припаѓаат на двете класи или поткласи, треба да бидат класифицирани врз основа на висината на степенот на опасност која ја претставуваат во согласност со одредбите од Техничките инструкции.

Пакување

Член 9

(1) Опасните материи се пакуваат во согласност со одредбите на овој член и Техничките инструкции.

(2) Амбалажата што се користи за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај треба да биде:

а) квалитетно дизајнирана и конструирана со заштитено затварање кое спречува истекување кое при нормални услови на превоз може да биде предизвикано од промена на температура, влажност, притисок, од удари, од редување на куп или од вибрации,

б) соодветна за содржината,

в) отпорна на хемиско или некое друго делување на опасните материи, доколку дојде до директен контакт,

г) во согласност со спецификациите пропишани во Техничките инструкции во однос на материјалите и конструкцијата,

д) тестирана во согласност со одредбите на Техничките инструкции,

ѓ) издржлива за да го издржи притисокот наведен во Техничките инструкции без истекување и

е) има одобрение за тип на амбалажа од страна на надлежен орган.

(3) Внатрешната амбалажа треба да биде пакувана, зацврстена или обложена со ублажувачи на удари, за да се спречи кршење и истекување, и како би се контролирало движењето во внатрешноста на амбалажата при нормални услови на воздушен превоз.

(4) Во случај на повторно користење на амбалажата, потребно е:

а) да се провери да не корозирала или да не има други оштетувања и

б) да се преземат неопходни мерки за да се спречи контаминација на подоцна внесената содржина.

(5) Ако, поради природата на претходната содржина, неисчистената празна амбалажа претставува потенцијална опасност, таа треба да биде добро затворена и да се третира во согласност со опасноста на претходната содржина.

(6) Опасните артикли не смеат да се најдат надвор од пакувањето.

Обележување и означување

Член 10

(1) Секое пакување со опасни материи треба да биде означено со соодветни етикети, во согласност со одредбите пропишани во Техничките инструкции.

(2) Секое пакување со опасни материи треба да биде означено согласно соодветните технички спецификации за содржината вклучувајќи го точното име за испорака на нејзината содржина, соодветниот UN/ID број и некои други ознаки утврдени во Техничките инструкции.

(3) Обележувањето и ознаките треба да бидат трајни и видливи за време на процесот на прием, испорака, транспорт и складирање и не смеат да бидат покриени или заматени со кој било дел или додаток на пакувањето или која било друга етикета или ознака.

(4) Амбалажата произведена во согласност со спецификациите пропишани во Техничките инструкции, треба исто така да биде обележана во согласност со одредбите од Техничките инструкции.

(5) Амбалажата која не ги исполнува спецификациите пропишани во Техничките инструкции, не треба дополнително да се обележи со UN спецификации за амбалажа.

(6) За обележување на опасните материи треба да се користи англискиот јазик и по потреба и друг јазик доколку тоа го бара земјата на потекло.

Складирање

Член 11

(1) Објектите за складирање треба да бидат дизајнирани така што тие да можат да прифаќаат пратки на опасни материи наменети за пристигнување, заминување, и за привремено складирање, како и оштетени пратки на опасни материи во специјално определен простор за таа намена.

(2) Објектите за складирање треба да бидат опремени со опрема за гаснење на пожар и да имаат процедури за итни случаи поставени на видливи места.

(3) Пратките кои содржат опасни материи треба да бидат одвоени од другите товарни пратки.

(4) Пратките кои содржат опасни материи се складираат или се ставаат во простор специјално определен за таа намена, кој е соодветно обележан.

(5) Оштетените пратки кои содржат опасни материи се складираат во посебен простор.

(6) Радиоактивниот материјал треба да се складира или сместува во посебен соодветен простор, специјално резервиран за таа намена и треба да биде означен со соодветни ознаки за радиоактивен материјал.

(7) За да се намали изложеноста на зрачењето, радиоактивниот материјал треба да биде одвоен и оддалечен од вработените и просторите до кои имаат пристап странките.

(8) Пристапот до складот за опасни материи, треба да биде ограничен и само стручни обучени лица можат да ракуваат со пратки со опасни материи.

III. Права и обврски на лицата вклучени во превоз на опасни материи

Сертификат за опасни материи

Член 12

(1) Опасните материи може да примаат и испорачуваат само испраќачи, шпедитери, даватели на услуги за прифат и отпрема и назначениот поштенски оператор на кои Агенцијата им има издадено сертификат за опасни материи.

(2) За да добијат сертификат за опасни материи, правните или физичките лица треба да:

- а) поднесат писмено барање со пропратна документација,
- б) воспостават внатрешни процедури (Стандардни оперативни процедури - СОП), кои детално ќе ја опишат постапката за примање, складирање и испорака на пратки со опасни материи, известување за настани кои вклучуваат опасни материи и детален преглед на оперативното постапување. Стандардните оперативни процедури може да се најдат во други документи (на пр. Оперативен прирачник, Прирачник за аеродром итн.),
- в) ги имаат на располагање важечките прописи за опасни материи и да имаат документирана анализа за потребата од обука за опасни материи,
- г) назначат одговорно лице за опасни материи, кој треба да биде прифатен од страна на Агенцијата,
- д) назначат проверувач за опасни материи, кој треба да ги исполни условите од член 39 од овој правилник.

(3) По исклучок од став (2) точка д) на овој член назначениот поштенски оператор не е обврзан да именува проверувач за опасни материи.

(4) Сертификатот за опасни материи се издава за неопределено време.

Одговорно лице за опасни материи

Член 13

(1) Во секој сертифициран испраќач, шпедитер, давател на услуги за прифат и отпрема на стока, назначен поштенски оператор и оператор кој врши активности поврзани со превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај, управителот или од него овластено лице е одговорно лице за опасни материи.

(2) Одговорното лице за опасни материи треба:

- а) да ја следи и обезбедува усогласеноста на субјектите од став (1) на овој член со условите за превоз на опасни материи пропишани со овој правилник;
- б) да служи како контакт точка за интерни и надворешни инспекции;
- в) да обезбеди дека вработените кои ракуваат со опасни материи имаат завршено соодветна обука и поседуваат валидни исправи пропишани со овој правилник кои се соодветни на нивниот делокруг на должности;
- г) да обезбеди воспоставување, ажурирање и имплементирање на внатрешни процедури и други документи поврзани со постапувањето со опасни материи и
- д) да го води и координира спроведувањето на истраги за настани кои вклучуваат опасни материи и за истото да доставува извештаи до Агенцијата.

(3) Секој сертифициран испраќач, шпедитер, давател на услуги за прифат и отпрема на стока, назначен поштенски оператор и оператор кој врши активности поврзани со превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај треба да обезбеди:

- а) континуирана периодична обука на одговорното лице за опасни материи;
- б) ажурирање на евиденцијата и интерните процедури;
- в) достапност на сите релевантни документи и уверенија на барање на Агенцијата.

(4) Одговорното лице за опасни материи треба да достави копија од потврдата за завршена обука до Агенцијата.

Агент за продажба на карго

Член 14

(1) Операторот треба да склучи договор за продажба со агент за продажба на карго (Cargo Sales Agreement) во кој ќе бидат вклучени условите за прифаќање на опасни материи за превоз во воздушниот сообраќај.

(2) Агентот за продажба на карго не може да нуди пратки со опасни материи за превоз како испраќач или за испраќач.

(3) Агентот за продажба на карго треба да води евиденција за обука за неговиот персонал.

Назначен поштенски оператор

Член 15

(1) Назначениот поштенски оператор опасните материи наведени во член 7 став (2) точки а), б) и в) од овој правилник може да ги прифати без да поседува сертификат за опасни материи.

(2) Назначениот поштенски оператор треба да се стекне со сертификат за опасни материи пред да започне со примање на литиумски батерии наведени во член 7 став (2) точки д) и г) од овој правилник.

(3) Процедурите утврдени од назначениот поштенски оператор за контрола и надзор на испраќањето на опасни материи во пошта наменета за воздушен транспорт, се предмет на разгледување и одобрување од страна на надлежните воздухопловни власти на земјата каде поштата се прифаќа.

Испраќач

Член 16

(1) Пред да испрати опасни материи за воздушен превоз, испраќачот треба да обезбеди дека:

а) стоката е дозволена за превоз во воздушниот сообраќај во согласност со одредбите на Техничките инструкции,

б) добиени се сите потребни одобренија, како што е пропишано во Техничките инструкции;

в) опасните материи се класифицирани во согласност со критериумите за класификација содржани во Техничките инструкции;

г) опасните материи се пакувани во согласност со Техничките инструкции и дека се користи амбалажа во согласност со применливите одредби на Техничките инструкции;

д) пакувањето е означено и обележано на англиски јазик, и на јазик кој се бара во земјата каде што започнува летот, во согласност со применливите одредби на Техничките инструкции;

ѓ) пакувањето е прифатливо за превоз во воздушниот сообраќај;

е) збирното пакување ги содржи само оние пакети кои се дозволени за превоз и се означени како што е пропишано во Техничките инструкции.

(2) Испраќачот треба да се осигурува дека документот за превоз на опасните материи:

а) е составен на англиски јазик, покрај друг јазик доколку така се бара од земјата каде започнува летот и ако е пропишано во Техничките инструкции,

б) содржи изјава која ја потпишал или е потпишана за испраќачот, во која се наведува дека се задоволуваат одредбите од Техничките инструкции и дека опасните материи:

- потполно и точно се опишани

- правилно се класифицирани, пакувани, обележани и означени и

- во задоволителна физичка состојба за превоз со воздухоплов.

(3) Испраќачот треба да му го достави на операторот, документот за превоз на опасни материи од став (2) од овој член и други документи пропишани во Техничките инструкции.

(4) Испраќачот по барање на шпедитерот, давателот на услуги за прифат и отпрема на стока, операторот, агентот за продажба на карго или Агенцијата, за одредени опасни стоки треба да достави безбедносен технички лист (Safety Data Sheet – SDS)

(5) Испраќачот по барање на шпедитерот, давателот на услуги за прифат и отпрема на стока, операторот, агентот за продажба на карго или Агенцијата, за литиумски ќелии или батерии треба да обезбеди од производителот или дистрибутерот, анализа на спроведени испитувања кои се специфични во Прирачникот за испитување и критериуми на ОН, (UN Manual of test and Criteria).

(6) По исклучок од одредбите на член 12 став (1) на овој правилник, испраќачот може да прифаќа и испраќа опасни материи без сертификат за опасни материи доколку има писмен договор со сертифициран шпедитер кој ја презема одговорноста за испраќање опасни материи за превоз во воздушниот сообраќај.

Шпедитер

Член 17

(1) Без оглед на потпишаната изјава на испраќачот во документот за превоз на опасни материи од член 16 став (2) точка б) на овој правилник, шпедитерот кој врши класификација, пакување и означување на пратката за испраќачот е одговорен за исполнување на применливите услови пропишани во овој правилник и Техничките инструкции.

(2) Шпедитерот кој врши класификација, пакување, означување и обележување на пратки за испраќачот, не треба да врши задачи кои се одговорност на операторот.

(3) Покрај одредбите од овој правилник кои се применуваат за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај, шпедитерите треба да ги применуваат и Општите услови на Меѓународната федерација на здруженија на шпедитери (ФИАТА).

Давател на услуги за прифат и отпрема на стока

Член 18

(1) Давателот на услуги за прифат и отпрема на стока треба да ги исполни условите од член 19 од овој правилник, доколку тоа е применливо.

(2) Давателот на услуги за прифат и отпрема на стока на барање на Агенцијата доставува информација за операторите кои вршат превоз на опасни материи од аеродромот на кој ги дава услугите.

Оператор

Член 19

(1) Операторот кој поседува одобрение за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај издадено во согласност со ЕУ Регулативата 965/2012, во Оперативниот прирачник или во друга соодветна документација треба да го пропише следното:

а) за екипажот на летот и земскиот персонал, процедури кои се однесуваат на превозот на опасните материи по воздух, а кои се во согласност со Техничките инструкции и

б) за екипажот на летот, процедури за итни случаи, кои се во согласност со Инструкцијата за управување со итни случаи за воздухопловни несреќи поврзани со превозот на опасни стоки (Doc 9481-AN/928).

(2) Операторот не треба да прифати опасни материи за превоз во воздушниот сообраќај:

а) ако опасните материи не се придружувани со две копии од соодветно пополнет документ за превоз на опасни материи, освен кога согласно Техничките инструкции таков документ не е потребен и

б) се додека на пакувањето, збирното пакување или товарниот контејнер кој содржи опасни материи не е извршена контрола, не се прегледани во согласност со постапките за прием, пропишани во Техничките инструкции.

(3) Операторот на воздухопловот треба да:

- креира и користи контролни листи за прифаќање;
- обезбеди дека контролната листа за прифаќање е во форма, која обезбедува информации за секој детал, која овозможува контролата да биде целосна и прецизно извршена и

- обезбеди дека идентитетот на лицето кое ја извршило контролата, и резултатите на контролата се евидентирани во контролната листа за прифаќање.

(4) Операторот треба, пакетите и збирните пакети што содржат опасни материи и товарните контејнери што содржат радиоактивен материјал, да ги натовари и внесе во воздухопловот во согласност со одредбите од Техничките инструкции.

(5) Операторот треба пакетите и збирните пакувања кои содржат опасни материи и товарните контејнери кои содржат радиоактивен материјал пред да се натоварат во воздухоплов или во единечно средство за утовар да ги прегледа и доколку утврди дека дошло до истекување или има оштетувања, треба да го прекине утоварот.

(6) Операторот не треба во воздухоплов да натовари единечно средство за утовар кое содржи опасни материи, пред истото да биде проверено и констатирано дека нема истекувања или оштетувања на опасните материи кои се наоѓаат во самите утоварни единечни средства.

(7) Операторот треба да го отстрани пакетот од воздухопловот или да организира надлежно тело или друг субјект да го отстрани, доколку се утврди дека истиот истекува или е оштетен, а после преземени мерки, да провери и да се увери дека состојбата на другите пакети е исправна за превоз по воздушен пат.

(8) Операторот треба после истоварот од воздухопловот или од единичното средство за утовар, да изврши преглед на пакувањето или збирните пакети кои содржат опасни материи, товарните контејнери кои содржат радиоактивен материјал, да провери дали има истекување или знаци на оштетување, а доколку утврди оштетување или истекување, просторијата во воздухопловот каде била сместена опасната материја или единичното средство за утовар треба детално да се провери.

(9) Операторот не треба опасните материи да ги превезува во патничката кабина каде што седат патници или во пилотската кабина на воздухопловот, освен под околности дозволени со одредбите на Техничките инструкции.

(10) Операторот, без доцнење, треба да го отстрани целиот опасен смет кој е пронајден во воздухопловот како последица на истекување или оштетување на опасните материи.

(11) Операторот треба да го повлече и да не го врати во употреба воздухопловот кој е контаминиран со радиоактивни материи, се додека нивото на зрачење до која било достапна површина и утврденото ниво на контаминација не е пониско од вредностите пропишани во Техничките инструкции.

(12) Пакетите што содржат опасни материи кои меѓусебно би можеле да доведат до опасна реакција, или со пакети кои содржат друга стока, операторот во воздухопловот не треба да ги смести една до друга, ниту во таква положба што во случај на истекување, може да доведе до интеракција меѓу нив.

(13) Операторот треба да ги смести пакетите со токсични и заразни материи во воздухопловот согласно одредбите на Техничките инструкции.

(14) Операторот треба да ги смести пакетите со радиоактивен материјал во воздухопловот на начин така што да бидат одвоени од луѓе, живи животни и неразвиени филмови, во согласност со одредбите на Техничките инструкции.

(15) Операторот треба да ги заштити од оштетување опасните материи кои се предмет на одредбите на овој правилник кога се натоварени во воздухопловот и да ги обезбеди на начин што ќе спречи какво било движење за време на летот, за да не се овозможи промена на позицијата на пакетот.

(16) Операторот треба да ги утовари во воздухоплов пакетите со опасни материи кои се обележани со ознака “Cargo aircraft only” во согласност со одредбите на Техничките инструкции.

(17) Операторот треба да ги извести Агенцијата и ИКАО, доколку одлучи да применува порестриктивни одредби од пропишаните во Техничките инструкции.

Информирање

Член 20

(1) Операторот треба пред почеток на летот на водачот на воздухопловот, да му достави пишана информација за опасните материи кои се утоварени во воздухопловот и кои ќе се превезуваат на следниот лет во согласност со пропишаните одредби во Техничките инструкции.

(2) Операторот треба на персоналот кој учествува во оперативна контрола на воздухопловот (оперативни сообраќајни контролори, диспечери на лет, или на персонал кој е ангажиран за припрема и отпрема на лет) да им ги достави информациите кои му се доставени на водачот на воздухопловот од став (1) од овој член.

(3) Операторот во Оперативниот прирачник или во други документи, треба да го специфицира (по работни места или по функција) персоналот од став (2) од овој член.

(4) Операторот во Оперативниот прирачник треба да ги пропише сите информации кои на летачкиот екипаж му се нужни за вршење на должностите во врска со превозот на опасните материи и да им обезбеди упатства за преземање на мерки во случај на појавување на опасности поврзани со опасните материи.

(5) Правни или физички лица кои не се оператори (на пример патнички агенции, туристички агенции), а учествуваат во превозот на патници во воздушниот сообраќај, треба на патниците да им обезбедат информации за видовите на опасни материи кои се забранети за превоз со воздухоплов и истите да ги истакнат на места каде патникот ќе дојде во контакт со нив.

(6) Операторот треба да обезбеди дека патникот е предупреден за видот на опасни материи кои се забранети да се превезуваат со воздухоплов во согласност со одредбите од Техничките инструкции.

(7) Доколку на патникот му е овозможено од далечина да се пријави за патување (преку интернет апликации), тогаш операторот треба да обезбеди дека патникот е информиран за видот на опасни материи кои се забранети за превоз и кои не смеат да се внесат во воздухопловот. Информациите треба да бидат на текстуален или сликовит начин, а пријавувањето за патување треба да биде на таков начин што не ќе може да се заврши се додека патникот не потврди дека информациите му се презентирани и дека ги има разбрано ограничувањата во врска со опасните материи.

(8) Доколку на патникот му е овозможено сам да се пријави за патување без да се вклучат други лица во пријавувањето (преку пријава на автомати за пријава), тогаш операторот или управителот на аеродромот треба да обезбеди дека патникот е информиран за видот на опасните материи кои се забранети за превоз и кои не смеат да се

внесат во воздухопловот. Информациите треба да бидат на текстуален или сликовит начин, а пријавувањето за патување треба да биде на таков начин што не ќе може да се заврши се додека патникот не потврди дека информациите му се презентирани и дека ги има разбрано ограничувањата во врска со опасните материи.

(9) Операторот, испраќачот или друг субјект вклучен во превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај, обврзан е на својот персонал да му ги достави потребните информации за извршување на должностите во врска со превозот на опасни материи и да обезбеди упатства за преземање на мерки во случаи на пријавување на опасности поврзани со опасните материи.

(10) Доколку во текот на летот се појави опасност, водачот на воздухопловот треба, во моментот кога ситуацијата ќе му дозволи, да ја информира надлежната на контрола на летање, при што истата би ги информирала надлежните служби во аеродромот за опасните материи кои се наоѓаат во воздухопловот, во согласност со пропишаното во Техничките инструкции.

(11) Операторот кој превезува опасни материи, во случај на воздухопловна несреќа или сериозен инцидент, треба без одлагање да ги извести надлежните служби одговорни за постапување и одговорните надлежни тела во државата на операторот и во државата каде се случила несреќата или сериозниот инцидент, исто како е наведено во писмената информација за водачот на воздухопловот.

(12) Операторот на воздухопловот кој превезува опасни материи треба во случај на настан на/во воздухопловот, кога од нив е побарано, да ги известат одговорните служби надлежни за постапување во случај на настан, и одговорните надлежни тела на државата каде се случила незгодата со опасни материи, исто како што е пропишано во информацијата за водачот на воздухопловот.

Чување на документи и записи

Член 21

(1) Операторот на воздухопловот кој пренесува опасни материи како стока, треба да обезбеди дека копија од документот за превоз на опасни материи и пишаните информации до водачот на воздухопловот се чуваат на лесно достапно место за време на летот.

(2) Операторот на воздухопловот кој превезува опасни материи ги чува следните документи најмалку три месеци по летот:

а) документ за превоз на опасни материи или друг документ за опасните материи кои му ги доставил испраќачот;

б) контролна-листа за прифаќање и

в) писмени информации за водачот на воздухопловот (NOTOC).

(3) Операторот на воздухопловот или неговиот договорен давател на услуги за прифат и отпрема на опасни материи, чува копии од документацијата и контролната листа за прифаќање на пакувања, контејнери со стока, единечните средства за товарање или палети кои содржат опасни материи, а кои не се прифатени за превоз, во период од најмалку три месеци од завршувањето на контролната листа за прифаќање.

Образци за поднесување на извештаи

Член 22

Извештај за превоз на опасни материи, извештај за настан со опасни материи, месечен извештај за опасни материи пронајдени за време на инспекции и месечен извештај за опасните материи кои се пронајдени во пошта која се превезува по воздушен пат, се поднесуваат во писмена форма, на начин одреден од страна на Агенцијата.

Доставување на документи, записи и месечни извештаи

Член 23

(1) Операторот на воздухопловот во кој ќе се превезува или во кој веќе се превезени опасни материи и неговиот давател на услуги за прифат и отпрема на стока треба, на барање на Агенцијата, во разумен рок, да ги презентираат следните документи за проверка:

- а) писмено одобрение за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај;
- б) документ за превоз на опасни материи;
- в) адекватно пополнета контролна листа за прифаќање на опасни материи,
- г) копија од писмените информации дадени на водачот на воздухопловот кои се однесуваат на опасните материи.

(2) Во случај на основано сомневање дека со опасните материи не се постапувало во согласност со одредбите од овој правилник и Техничките инструкции, операторот, испраќачот, шпедитерот или давателот на услуги за прифат и отпрема на стока, треба во разумен временски рок да достават до Агенцијата документ за опасните материи.

Известување за настани кои вклучуваат опасни материи

Член 24

(1) Секое правно или физичко лице на кое се применува овој правилник, и кај кое се затекнати опасни материи во моментот на настанот, треба да ги почитува условите за известување, утврдени во овој правилник и истите настани да ги пријави преку системот ECCAIRS согласно Техничките инструкции и Уредбата за принципите по кои се води истражувањето на несреќи, сериозни инциденти, инциденти и настани на цивилни и државни воздухоплови, начинот на нивното пријавување, како и формата, содржината, начинот на водење на евиденцијата и начинот на издавањето и одземањето на службената легитимација на истражителите .

(2) Ако во рок од 72 часа после настанот не е можно да се пријават настаните преку системот ECCAIRS, секое правно или физичко лице на кое се применува овој правилник треба на Агенцијата без одлагање по писмен пат да и поднесе извештај за настанот и потоа да го пријави согласно став (1) на овој член.

(3) Извештајот до Агенцијата од став (2) на овој член треба да ги содржи следните информации:

- а) датумот на несреќата, незгода, или откривање на непријавени или погрешно пријавени опасни материи;
- б) место, број на летот и датум на летот;
- в) описот на стоката и референтниот број на товарниот лист, торбата, багажот, билетите итн.;
- г) точното име на опасната материја (вклучувајќи го техничкото име, ако е соодветно) и UN/ID број, кога е познато;
- д) класа или поткласа и дополнителна опасност;
- ѓ) видот на амбалажата и спецификацијата на пакувањето, која е означена на истиот;
- е) количината;
- ж) име и адреса на испраќачот, патникот итн;
- з) претпоставената причина за несреќата или незгодата;
- с) преземени мерки;

- и) друго извршено известување;
- ј) името,назив, адресата и телефонскиот број на лицето кое го поднело извештајот.
- к) копии од документите и фотографии и
- л) други важни информации.

Месечен извештај за настани со опасни материи

Член 25

(1) Независно од одредбите од член 24 од овој правилник, доколку персоналот за обезбедување при вршење преглед на патници, членови на екипаж и нивен багаж, открие опасни материи кои не се дозволени да се внесат во воздухоплов, треба преку месечен извештај за настани со опасни материи да ја извести Агенцијата за истото.

(2) Месечниот извештај за настани со опасни материи од став (1) од овој член, треба да ги содржи следните информации:

- а) датум на откривање на опасните материи;
- б) време на откривање на опасните материи;
- в) каде се откриле опасните материи:
 - во чекиран багаж,
 - во превозен багаж, или
 - кај патници или
 - кај член на екипажот;
- г) UN/ID број (каде што е познат) и/или опис на опасните материи;
- д) број на парчиња и/или количина;
- ѓ) бројот на летот;
- е) држава на патникот или членот на екипажот кај кого што се пронајдени опасните материи;
- ж) преземени мерки и
- з) регистарскиот број на лицето кое ги пронашло опасните материи.

(3) Месечниот извештај за опасните материи пронајдени за време на безбедносните проверки се поднесува не подоцна од десеттиот ден во месецот за претходниот месец.

(4) По исклучок од одредбите на членот 24 од овој правилник, назначениот поштенски оператор во месечниот извештај за настаните на опасните стоки ја известува Агенцијата за опасните материи кои не се дозволени во пошта која се превезува по воздушен пат.

(5) Месечен извештај за настаните кои вклучуваат опасни материи од став (4) од овој член, треба да ги содржи следните информации:

- а) датум на откривање на опасните материи;
- б) бројот и местоположбата на приемната пошта;
- в) UN број (кога е познат);
- г) точното име на опасната материја (кога е познато);
- д) класа и/или поткласа;
- ѓ) број на парчиња и/или количина;
- е) вид на пратка;
- ж) одредишна држава и
- з) преземени мерки.

(6) Месечниот извештај за настаните кои вклучуваат опасни материи од став (4) од овој член се поднесува не подоцна од десеттиот ден во месецот за претходниот месец.

Заштита

Член 26

Секое правно или физичко лице вклучено во превозот на опасни материи во воздушниот сообраќај, треба да воспостави заштитни мерки со цел да се минимизира кражба или злоупотреба на опасни материи, која може да ги загрози лицата, имотот или животната средина. Овие мерки треба да се преземат во согласност со одредбите за заштита опишани во соодветните ICAO анекси и Технички инструкции.

IV Обуки за опасни материи

Уверение на давател на услуги за обука

Член 27

(1) Обука за опасни материи може да спроведе давател на услуги за обука на кој Агенцијата му издала уверение.

(2) Со барањето за издавање на уверение, потребно е да се приложат следните документи:

- а) опис на организациската структура;
- б) список на квалификации на раководниот кадар и инструкторите;
- в) опис на училниците и другите објекти;
- г) опис на програмата за обука, вклучувајќи прирачници, наставна програма, распоред и наставен материјал и
- д) опис на системот за обезбедување квалитет.

(3) Давателот на услуги за обука треба да обезбеди техничко-хигиенски услови во објектите каде што се спроведува обуката.

(4) Давателот на услуги за обука треба да им обезбеди на инструкторите најнови измени на Техничките инструкции и изданија на прописите за опасни материи на IATA, како и други материјали за обука.

(5) Давателот на услуги за обука треба да:

- а) воспостави делумни или целосни елементи на програмата за обука како што е пропишано во Техничките инструкции и нивниот додаток;
- б) обезбеди спроведување на обука во согласност со програмите за обука за опасни материи одобрени од Агенцијата;
- в) поднесе барање за одобрување на програмата за обука на секои две години, во согласност со Техничките инструкции;
- г) обезбеди дека обуката ја спроведуваат овластени инструктори;
- д) воспостави програми за почетна и периодична обука со дефинирани цели;
- ѓ) ги покрие сите релевантни теми со цел да се постигнат целите на обуката;
- е) даде детални знаења и вештини за да се обезбеди оспособување кое е соодветно на правата и обврските на учесникот на работодавачот;
- ж) вклучи одредена содржина во материјалот што им е даден на учесниците, белешки, вежби и слично, за да се постигнат минималните технички барања во однос на Техничките инструкции;
- з) го определи времетраењето на програмата за обука врз основа на искуството на учесниците, нивното почетно ниво на знаење и други фактори, а притоа да не се намали нивото на компететност;
- с) донесе и прилагоди програми за периодична обука во согласност со најновите измени на прописите и барањата на индустријата;

и) спроведе периодична обука во согласност со временските рокови утврдени во Техничките инструкции;

ј) го оценува знаењето на учесниците на крајот од секоја обука со јасни и концизни испитни прашања;

к) обезбеди дека за време на испитот на учесниците им се овозможува користење на соодветни прописи и литература;

л) го определи потребното времетраење на испитот;

љ) издава потврда како доказ за успешно полагање на испитот;

м) води целосна евиденција за обуките со сите потребни информации;

н) води евиденција за почетните и периодичните обуки, како што е пропишано во Техничките инструкции;

њ) ги користи Техничките инструкции како единствен автентичен правен извор за спроведување на обуките;

о) направи споредба со задолжителните барања од Техничките инструкции доколку за обуката се користи тековното издание на прописите за опасни материи на IATA.

(6) Уверението за давател на услуги за обука за опасни материи се издава на неопределено време.

Воспоставување на програми за обука

Член 28

(1) Работодавачот на персонал кој извршува работни задачи поврзани со превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај треба да воспостави и одржува програма за обука за опасни материи во согласност со одредбите од Техничките инструкции.

(2) Работодавачот треба да формира и одржува програми за обука за опасни материи за персоналот кој не врши ниту една од должностите опишани во Техничките инструкции, но врши задачи поврзани со движењето на стока, багаж, патници или пошта. Целта на програмата е да обезбеди дека персоналот е способен да врши работа со цел да го спречи превозот на недекларирани или нелегални опасни материи во воздухоплов.

(3) Сите оператори треба да утврдат и одржуваат програми за обука за опасни материи, без оглед на тоа дали се овластени да превезуваат опасни материи како стока или не.

(4) По исклучок од став (3) од овој член, операторот на едномоторен елисен со максимална маса при полетување од 5700кг или помалку, или со максимален број на патнички седишта (MOPSC) од 5 или помалку, кој лета согласно VFR правила дење, полетува или слетува на ист аеродром или од оперативна површина, не е обврзан да воспостави програми за обука на опасни материи, но треба да обезбеди дека летачкиот екипаж ги примил соодветните инструкции кои им овозможуваат препознавање или откривање на недекларирани опасни стоки кои со себе ги носат патниците или се натоварени во воздухопловот како стока.

(5) По исклучок од став (3) од овој член, операторот на хеликоптер со еден мотор кој не е комплексен на моторен погон и со максимален оперативен број на патнички седишта од пет или помалку, кој полетува и слетува на ист аеродром или на оперативна површина, согласно VFR правила на летање преку ден, не е должен да воспостави програма за обука за опасни материи, но треба да обезбеди дека летачкиот екипаж ги примил соодветните инструкции кои им овозможуваат препознавање или откривање на недекларирани опасни материи кои патниците ги носат со себе или се натоварени како стока.

(6) По исклучок на став (3) од овој член, оператор на воздухоплов на кој не се применува ЕУ Регулативата 2018/1139 (Анекс 1 воздухоплови), не треба да воспостави програма за обука за опасни материи, но задолжително треба да обезбеди дека летачкиот екипаж ги примил соодветните упатства во зависност од операциите.

(7) Персоналот вклучен во проверка на патници и екипаж, нивниот багаж, стока или пошта треба да биде обучен за опасни материи, без оглед на тоа дали операторот на патнички или товарен воздухоплов превезува опасни материи во нив, или не.

(8) Курсевите за обука треба да бидат спроведени од страна на работодавач или давател на услуги за обука за опасни материи.

(9) Програмите за обука за опасни материи за добро дефинирани функции, а кои ги воспоставува и одржува операторот, работодавачот или некој друг за нив, се поднесуваат во Агенцијата за одобрување.

Содржина на курсеви за обука на персонал на назначен поштенски оператор

Член 29

(1) Обуката на персоналот на назначениот поштенски оператор треба да биде спроведена или потврдена пред истиот да започне со вршење на својата должност за која одговорен.

(2) Содржината на обуката на различните видови на персонал на назначениот поштенски оператор зависи од должностите кои ќе ги извршува, а како минимум треба да ги опфати содржините утврдени во Табелата 1.

Табела 1. Содржина на курсеви за обука за назначен поштенски оператор

Содржина	Категорија на персонал		
	А	Б	В
Општо	Х	Х	Х
Ограничувања	Х	Х	Х
Општи барања за испраќачи	Х		
Класификација	Х		
Листа на опасни материи	Х		
Барања за пакување	Х		
Одбележување и означување	Х	Х	Х
Транспортни документи за опасни материи и друга релевантна документација	Х	Х	
Прифаќање на опасни материи наведени во член 4 став 2	Х		
Идентификација на непријавени опасни материи	Х	Х	Х
Процедури за складирање и утовар			Х
Одредби за патници и екипаж	Х	Х	Х
Постапки во вонредни ситуации	Х	Х	Х

Легенда

А. Персонал на назначени поштенски оператори кој учествува во приемот на пошта што содржи опасни материи,

Б. Персонал на назначени поштенски оператори кој учествува во обработка на пошта (освен опасни материи)

В. Персонал на назначени поштенски оператори кој учествува во ракување, складирање и вчитување на пошта

(3) Работодавачот и/или давателот на услуги за обука треба да го одредат минималното времетраење на обуката, кое без одобрение од Агенцијата не треба да биде пократко од времето наведено во Табелата 2.

Табела 2. Минимално времетраење на курсевите за обука за опасни материи

	Категорија	Почетно (школски саати)	Периодично (школски саати)
A	Персонал на назначени поштенски оператори кој учествува во приемот на пошта што содржи опасни материи	8	6
B	Персонал на назначени поштенски оператори кој учествува во обработка на пошта (која не вклучува опасни материи)	4	3
C	Персонал на назначени поштенски оператори кој учествува во ракување, складирање и вчитување на пошта	4	3

Специјализирани програми за обука за транспорт на опасни материи

Член 30

Покрај програмите за обука наведени во членовите 28 и 29 од овој правилник, Агенцијата може да одобри и други специјализирани програми за обука за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај и тоа за:

а) испраќачи за следните области:

- заразни супстанции;
- заразни супстанции, категорија Б (UN3373);
- радиоактивен материјал;
- литиумски батерии;
- одредени класи и/или поткласи на опасни материи и
- некој или некои специфични броеви на ОН и/или

б) друг персонал кој на кој било начин е поврзан со опасни материи што се превезуваат во воздушниот сообраќај.

Важност на обуката и проверката на стекнатото знаење

Член 31

(1) Рокот на важност на почетната обука е 24 месеци од последниот ден од месецот во кој е завршена истата.

(2) Периодичната обука и проверката на стекнатото знаење (во понатамошниот текст: проверката) треба да се одржи во периодот на важност на претходната обука за да се одржи компетентноста и треба да се заврши во последните три месеци од важноста на претходната обука.

(3) Рокот на важност на периодичната обука се продолжува за 24 месеци од последниот ден од месецот во кој истекува претходната обука доколку обуката е завршена во рокот од ставот (2) на овој член.

Проверка

Член 32

(1) Проверката има за цел да го утврди нивото на стекнато теоретско знаење и способност за практична примена на задачи релевантни за одредена добро дефинирана функција.

(2) Проверката треба да ги потврди вистинското знаење и способноста на учесникот на обуката за примена на задачите од Прилог 2 кој е составен дел на овој правилник.

(3) Проверката треба да содржи воведно образложение за учесниците во кое се наведува дека за да се помине теоретскиот дел од проверката потребно е да има најмалку 80% точни одговори, односно најмалку ниво три во практичната проверка согласно матрицата за бодување од Прилог 3 кој е составен дел на овој правилник.

Евиденција на работодавачот за обуките и проверките

Член 33

(1) Работодавачот треба да води евиденција за обуките и спроведените проверки на својот персонал.

(2) Евиденцијата за обуките и проверките треба да содржи:

- а) име и презиме на учесниците;
- б) месецот на завршување на последната обука и кога е спроведена проверката;
- в) опис на наставните материјали, копија од наставните материјали или референца на документите кои се користат во обуката и проверката;
- г) името и адресата на организацијата која ја спровела обуката и проверката и
- е) доказ од кој јасно се покажува дека учесникот е оценет како компетентен.

(3) Работодавачот треба да ја чува евиденцијата од став (1) на овој член, најмалку 36 месеци од крајот на последната обука и спроведената проверка. Евиденцијата треба да биде достапна на барање на персоналот или Агенцијата.

Потврда за успешно завршена обука

Член 34

(1) Потврда за успешно завршена обука издава сертифициран давател на услуга за обука за опасни материи на персоналот кој успешно ја завршил проверката или кој е оценет како компетентен.

(2) Потврдата од став (1) на овој член содржи:

- а) Име на давателот на обука/Name of training provider;
- б) Регистарски број на кандидатот-студент/Student registration number;
- в) Вид на обука/Type of training;
- г) Вид на проверка/Type of assessment;
- д) Име на функцијата или назив на категоријата на персонал на назначениот поштенски оператор од член 29 на овој правилник (the name of the designated postal operator's staff category referred to in Article 29 of these Regulation);
- ѓ) Одредба од важечки пропис/Provision of applicable regulation;
- е) Име и презиме на учесникот/Students name and surname;
- ж) „го положил курсот“/ has passed the course;
- з) Место и датум на издавање/Place and date of issuing;
- с) Месец на истекување на важноста/Month of expiry;

- и) Име и презиме на инструкторот/Name and surname of instructor;
 - ј) Потпис на инструктор/Signature of instructor;
 - к) Име и презиме на раководителот на давателот на услугата за обука/Name and surname of head of training provide и
 - л) Потпис на раководителот на давателот на услуга за обука и официјален печат/Signature of head of training or seal of training provider.
- (3) Давателот на услуги за обука треба да чува копија од потврдата за успешно завршена обука заедно со записите за спроведената обука и проверката.
- (4) По исклучок од став (1) на овој член, давателот на услуги за обука кој ја врши обуката на персоналот на назначениот поштенски оператор за категориите Б и В не издава потврда за положен испит, туку води евиденција согласно член 33 од овој правилник.

Регистарски броеви

Член 35

- (1) Секоја потврда издадена согласно член 34 на овој правилник има единствен регистарски број.
- (2) Давателот на услуги за обука за опасни материи ја известува Агенцијата за издадените потврди и регистарските броеви.

Овластување на инструктор за опасни материи

Член 36

- (1) Обука за опасни материи може да спроведува инструктор за опасни материи кој треба да биде овластен од страна на Агенцијата, пред да почне самостојно да спроведува обука.
- (2) Агенцијата ќе овласти за инструктор за опасни материи лице кое ги исполнува условите во однос на квалификациите и компетенциите на инструкторите за опасни материи утврдени во членовите 37 и 38 од овој правилник.
- (3) Агенцијата води евиденција на инструктори за опасни материи кои се овластени.

Услови на инструктор за опасни материи

Член 37

- (1) Агенцијата може да овласти инструктор за опасни материи доколку ги исполнува следните услови:
- а) да има познавање на Техничките инструкции или прописите за опасни материи на IATA;
 - б) да има успешно завршена обука за опасни материи за функција за која планира да спроведува обука/оценување;
 - в) да има познавање на националните правила за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај;
 - г) да има способност да подготвува планови за предавање, брошури, вежби и тестови;
 - д) да има успешно завршена обука за наставни техники и
 - е) да има најмалку пет години работно искуство со опасни материи.
- (2) За да биде овластен, кандидатот за инструктор за опасни материи за добро дефинирани функции Б и/или Г од Прилогот 1 од овој правилник, освен условите од став (1) на овој член, треба:

а) да покаже ниво на познавање на англискиот јазик најмалку Б2 за да може да ги разбере и толкува условите на Техничките инструкции или прописите за опасни материи на IATA и

б) успешно да заврши обука за инструктор за опасни материи.

Компетентност на инструктори за опасни материи

Член 38

(1) Инструкторот за опасни материи кој спроведува програми за почетна и периодична обука за опасни материи, треба да одржува обука најмалку со еден кандидат на секои 24 месеци, во спротивно треба да присуствува на обука за обновување на знаењата.

(2) Во случај на промена на важечките прописи за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај, инструкторот треба, преку обука или на друг начин, да се стекне со нови информации во врска со опасните материи.

(3) Инструкторот за опасни материи ја известува Агенцијата за спроведените обуки, со доставување на извештај кој се поднесува на почетокот на календарската година за претходната година и кој треба да ги содржи следните информации:

- а) име и презиме на инструкторот;
- б) име на давателот на услуги за обука;
- в) вид на обука;
- г) функција на персонал;
- е) број на кандидатот;
- д) датуми и место на одржување на обуката и
- ѓ) начин на обучување (на пример во училиница, СВТ, Е-учење, самостојно учење и/или практично обучување).

Проверувач за опасни материи

Член 39

(1) Проверувач за опасни материи е лице назначено од работодавачот да провери како персоналот ги извршува задачите во рамките на функцијата за која е одговорен.

(2) Проверувачот за опасни материи треба да ги набљудува перформансите на персоналот откако успешно ја завршиле обуката, да ја оцени ефективността на програмата за обука и да даде повратна информација до работодавачот и/или давателот на услуги за обуката за опасни материи за постојано подобрување на програмата за обука.

(3) Проверувачот за опасни материи го проверува персоналот од Прилог 1 на овој правилник, кој ги извршува задачите наведени во точките 1, 2, 3 и 4 од Прилогот 2 на овој правилник, а доколку смета дека е потребно, може да го провери и персоналот од Прилогот 1 на овој правилник, кој ги извршува задачите од точките 5 и 6 на Прилогот 2 од овој правилник.

Компетентност на проверувачот за опасни материи

Член 40

(1) Проверувач за опасни материи именуваат работодавачите кои се носители на сертификати за опасни материи согласно член 12 од овој правилник.

(2) Проверувачот на опасни материи треба да има исти или поголеми компетенции од оние што се во рамките на функцијата од Прилогот 1 на овој правилник, кои има намера да ги провери, и искуство во извршување на задачите што ги оценува најмалку шест месеци во последните пет години, во оперативна средина која не треба нужно да биде кај истиот работодавач.

(3) Работодавачот може да му додели улога на проверувач за опасни материи на одговорното лице за опасни материи од член 13 став (4) на овој правилник, или на друго лице кое работи кај работодавачот кое ги исполнува условите од став (2) на овој член.

Мултимедијална обука со користење на компјутери (CBT) или користење на интернет (е-учење)

Член 41

(1) Давателот на услуги за обука треба при спроведување на обуката со користење на интернет (E-learning) да обезбеди присуство на инструкторот за опасни материи додека при спроведување на мултимедијална обука со користење на компјутери (Computer based training-CBT), треба да обезбеди достапност на инструкторот.

(2) За да може да ја спроведе обуката со користење на компјутери или интернет, давателот на услугата за обука треба:

- а) да ги посочи предностите од обуката со користење на компјутери или интернет;
- б) да обезбеди усогласеност со условите за обука наведени во Техничките инструкции и да обезбеди дека сите теми се опфатени;
- в) да обезбеди достапност на прирачник кој содржи прописи за опасни материи и да ја провери неговата ажурираност;
- г) да преземе соодветни мерки за учесниците кои се слабо мотивирани за да учат, односно да не заостануваат во процесот на учење;
- д) да ја надгледува обуката и на тој начин да обезбеди дека учесниците имаат јасна претстава за тековните активности и роковите;
- ѓ) да обезбеди дека квалификуваните инструктори за почетни и периодични обуки, овластени од Агенцијата, им помагаат на учесниците на кои нешто не им е јасно или на кои можеби им треба помош;
- е) да им обезбеди на учесниците интернет конекција со голема брзина за пристап до наставниот материјал;
- ж) да обезбеди дека програмите за обука со користење на интернет и компјутери не се премногу сложени и може да ги следат учесници со основни компјутерски вештини;
- з) да се грижат дека темите кои тешко се симулираат во училницата да бидат покриени со насоки и објаснувања на инструкторот;
- с) да изврши преглед на:
 - компјутери поврзани на мрежата,
 - лаптоп компјутери,
 - персонални компјутери,
 - други дигитални уреди (на пр. PDA и паметни мобилни телефони),
 - печатен материјал за учесниците и референтни материјали;
- и) да обезбеди дека сите записи кои го потврдуваат завршувањето на обуката можат да бидат презентирани на барање и да се достапни во печатен формат и
- ј) да добие претходно одобрение од Агенцијата за спроведување на обука со користење на компјутери и/или интернет.

Самостојно учење

Член 42

(1) Агенцијата може да одобри спроведување на обука во која учесниците сами учат од одобрени прирачници кои ги содржат важечките прописи за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај и тоа за:

а) добро дефинирани функции Е, Ж и З од Прилогот 1 на овој правилник, за оператор кој нема посебна дозвола за превоз на опасни материи во воздушниот сообраќај,

б) добро дефинирани функции Д и Е од Прилогот 1 од овој правилник, за даватели на услуги за прифат и отпрема на стока, кои не прифаќаат и/или ракуваат со опасни материи и

в) категориите на персоналот Б и В од член 29, Табела 1 на овој правилник.

(2) Давателот на услуги за обука треба да му овозможи на самостојниот учесник да контактира со овластен инструктор за опасни материи за појаснување.

(3) Проверката на учесниците кои сами учат од одобрените прирачници треба да се спроведе во согласност со член 32 од овој правилник.

Практична обука и проверка

Член 43

(1) Почетната и периодичната обука за добро дефинирани функции Б, Г, Д и Ѓ од Прилогот 1 на овој правилник, треба да вклучува и практична обука што може да се организира во симуирани услови или во реални услови на работно место.

(2) Практичната обука за добро дефинирани функции од став (1) на овој член треба да содржи проверка за време и/или на крајот на обуката.

Признавање на обуки

Член 44

Обуките спроведени надвор од Република Северна Македонија се признаваат до истекот на нивната важност.

Цели на обука

Член 45

(1) Работодавачот треба да обезбеди персоналот, пред да започне со извршување на своите задачи, да е компетентен за нивно извршување. Ова се постигнува со спроведување на обука и проверка согласно задачите за кои е одговорен поединечниот персонал.

(2) Работодавачот треба да обезбеди ефикасно спроведување на програмата за обука.

(3) Обуката за превоз на опасни материи коа се темели на компетенции треба да вклучува:

а) обука за општо запознавање/свесност – персоналот треба да биде обучен за поблиску да се запознае со општите одредби,

б) обука за одредена должност - персоналот треба да биде обучен за компетентно извршување на која било должност за која е одговорен и

в) обука за безбедност - персоналот треба да биде обучен да ги препознава опасностите кои ги претставуваат опасните материи, безбедното ракување и процедурите за постапување во итни случаи.

(4) За персоналот кој веќе бил обучен, а добил нови должности, треба да се направи проверка на компетентноста и, доколку е потребно, да се спроведе соодветна дополнителна обука.

(5) Персоналот треба да биде обучен да ги препознава ризиците од опасните материи, за да може да се справи со нив и да применува соодветни процедури во случај на итна состојба.

(6) Пристапот за обука за опасни материи со кој се обезбедува персоналот да е компетентен за извршување на доделените должности, се наоѓа во Упатството за пристап заснован на компетентност за обука и проверка на опасни материи (Competency-Based Approach to dangerous goods Training and Assessment).

V Постапка за стекнување на соодветни исправи

Член 46

(1) На постапките за стекнување на соодветните исправи кои согласно овој правилник ги издава Агенцијата, супсидијарно се применуваат одредбите од Законот за општа управна постапка доколку не е поинаку утврдено со овој правилник.

(2) По исклучок од став (1) на овој член во постапките кои се утврдени со овој правилник, странките може да доставуваат докази за исполнетост на пропишаните услови и на англиски јазик.

(3) По исклучок од став (1) на овој член, управните постапки за стекнување на соодветните исправи се завршуваат во најкус можен рок, а најдоцна во рок од два месеци од денот на нивното поведување.

(4) Рокот од став (3) на овој член започнува да тече од денот на комплетно поднесена документација за соодветното барање за што Агенцијата го известува подносителот на барањето.

VI Преодни и завршни одредби

Член 47

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе отпочне да се применува од 1 јуни 2026 година.

Бр. 10-1420/1
11 ноември 2025 година
Скопје

Директор на Агенцијата
за цивилно воздухопловство,
Драги Стојановски, с.р.

Список на добро дефинирани функции

Б	Персонал одговорен за подготовка на пратки на опасни материи (на пр. испраќач и лице кое ја презема неговата должност, вклучително и персоналот на операторот кој дејствува како испраќач; персоналот на операторот кој подготвува опасни материи како материјали на компанијата (Company Materials COMAT; пакувач)
В	Персонал одговорен за обработка или прифаќање на стоки претставени како општ стока
Г	Персонал одговорен за обработка или прифаќање пратки на опасни материи
Д	Персонал одговорен за ракување со стока во складиште, опрема за товарење на единицата за утовар и истовар и товарни прегради на воздухоплови за утовар и истовар
Ѓ	Персонал одговорен за прифаќање багаж од патници и екипаж, управување со области за качување во воздухоплов, и други задачи кои вклучуваат директен контакт со патниците на аеродромот
Е	Персонал одговорен за планирање на товарење на воздухопловите
Ж	Екипаж на летот
З	Оперативни сообраќајни контролори и диспечери на летови
С	Кабински персонал
И	Персонал одговорен за безбедносна проверка на патниците и екипажот и нивниот багаж, стока и пошта, вклучувајќи ги и непосредните претпоставени и персоналот вклучен во спроведувањето на безбедносните процедури.

Список на задачи поврзани со опасните материи

0. Разбирање на основите на опасните материи

- 0.1 Идентификација на опасни материи
 - 0.1.1 Разберете го значењето на дефиницијата
 - 0.1.2 Препознајте ја правната рамка (глобални, локални законски барања за обука)
 - 0.1.3 Одредете ја областа на примена
 - 0.1.4 Разликувајте ја опасноста и ризикот
- 0.2 Определување на општи ограничувања
 - 0.2.1 Развијте чувство за потенцијално скриени опасни материи
 - 0.2.2 Препознајте ја разликата помеѓу скриените и непријавените опасни материи
 - 0.2.3 Запознајте се со одредбите за патници наспроти одредбите за стока во различни ситуации (примери)
- 0.3 Одредување на различни улоги и одговорности
 - 0.3.1 Да се разјаснат индивидуалните и колективните улоги на засегнатите страни во синџирот на снабдување
 - 0.3.2 Разбирање на одговорностите на патниците
 - 0.3.3 Препознајте ја улогата и влијанието на отстапувањата на државата и операторот
- 0.4 Разбирање на критичноста на класификацијата и пакувањето
 - 0.4.1 Одредување на општи информации за часови, групи
 - 0.4.2 Разберете ги општите принципи на групите за пакување
 - 0.4.3 Размислете за повеќе опасности
- 0.5 Толкување на комуникација со опасност
 - 0.5.1 Препознајте ги различните основни барања за означување
 - 0.5.2 Препознајте ја разновидноста на ознаките и нивното значење
 - 0.5.3 Одредување на потребната документација за пратките на опасни материи и нивната улога во процесот.
- 0.6 Запознавање со основните постапки во итни ситуации
 - 0.6.1 Создадете свест за општите процедури за итни случаи
 - 0.6.2 Применете ги барањата на работодавачите за справување со итни ситуации

1.Класификација на опасни материи

- 1.1 Оценете ја супстанцата или предметот согласно критериумите за класификација
 - 1.1.1 Определете дали е опасна материја
 - 1.1.2 Утврдете дали е забрането во сите околности
- 1.2 Одредете го описот на опасните материи
 - 1.2.1 Определете ја класата или поткласата
 - 1.2.2 Одредете ја поткласата за пакување
 - 1.2.3 Одредете го точното име за испорака и број на ОН
 - 1.2.4 Определете дали е забрането освен ако не се даде дозвола или изземање

- 1.3 Прегледајте ги посебните одредби
 - 1.3.1 Проценете дали се применуваат посебни одредби
 - 1.3.2 Применуваат посебни одредби

2. Подготовка на пратка на опасни материи

- 2.1 Оценете ги опциите за пакување, вклучително и ограничувањата на количината
 - 2.1.1 Размислете за ограничувањата (де минимс количини, исклучителни количини, ограничени количини, патнички воздухоплови, само товарни воздухоплови, посебни одредби, опасни материи по пошта)
 - 2.1.2 Размислете за одредени одредби за земјата и операторот
 - 2.1.3 Определете дали може да се користи на големо пакување
 - 2.1.4 Изберете како ќе се испраќаат опасните стоки врз основа на ограничувања и варијации (посебни одредби)
- 2.2 Примена на барањата за пакување
 - 2.2.1 Размислете за ограничувањата во упатствата за пакување
 - 2.2.2 Изберете соодветни материјали за пакување (абсорбента, покривки, итн.)
 - 2.2.3 Составете го пакувањето
 - 2.2.4 Усогласете се со извештаите за тестирање на пакувањето кога е потребно пакување специфицирано од ОН
- 2.3 Примена на обележја и ознаки
 - 2.3.1 Одредување на применливи карактеристики
 - 2.3.2 Примени карактеристики
 - 2.3.3 Одредете ги применливите етикети
 - 2.3.4 Примени ознаки
- 2.4 Евалуација на употребата на колективното пакување
 - 2.4.1 Определете дали може да се користи колективно пакување
 - 2.4.2 Примени карактеристики доколку е потребно
 - 2.4.3 Нанесете етикети доколку е потребно
- 2.5 Подготовка на документација
 - 2.5.1 Пополнете го документот за превоз на опасни материи
 - 2.5.2 Пополнете други транспортни документи (на пр. воздухопловен товарен лист)
 - 2.5.3 Вклучете друга потребна документација (одобренија/исклучоци, итн.)
 - 2.5.4 Чувајте копии од документи, како што се бара

3. Обработка/прифаќање на стока

- 3.1 Преглед на документација
 - 3.1.1 Проверете го документот за транспорт на опасни материи
 - 3.1.2 Проверете ги другите транспортни документи (на пр. воздухопловен товарен лист)
 - 3.1.3 Проверете други документи (исклучоци, одобренија, итн.)
 - 3.1.4 Проверете ги разликите во земјата/операторот
- 3.2 Преглед на пакети
 - 3.2.1 Проверете ги карактеристиките

- 3.2.2 Проверете ги ознаките
- 3.2.3 Проверете го типот на пакувањето
- 3.2.4 Проверете ја состојбата на пакувањето
- 3.2.5 Проверете ги отстапувањата на земјата/операторот
- 3.3 Спроведување на процедурата за прифаќање
 - 3.3.1 Пополнете ја контролната листа за прифаќање
 - 3.3.2 Обезбедете информации за пратката за планирање на товарење
 - 3.3.3 Чувајте ги документите како што се бара
- 3.4 Обработете/прифатете неопасен стока
 - 3.4.1 Проверете дали во документацијата има индиции за непријавени опасни материи
 - 3.4.2 Проверете дали на пакувањето има индикатори за непријавени опасни материи

4. Ракување со стока пред утовар

- 4.1 Планирање на товарење
 - 4.1.1 Одредување на барањата за складирање
 - 4.1.2 Одредување на одвојување, одвојување, ограничувања на воздухоплов/оддел
- 4.2 Подгответе ја стоката за воздухопловот
 - 4.2.1 Проверете дали на пакувањето има индикатори за непријавени опасни материи
 - 4.2.2 Проверете дали има оштетувања и/или протекување
 - 4.2.3 Применете ги барањата за сместување (на пр. раздвојување, одвојување, ориентација)
 - 4.2.4 Примени ознаки за ULD, кога е применливо
 - 4.2.5 Транспортирајте ја стоката до воздухопловот
- 4.3 Издавање NOTOC
 - 4.3.1 Внесете ги бараните податоци
 - 4.3.2 Проверете ја усогласеноста со планот за оптоварување
 - 4.3.3 Препрати до персоналот за товарење

5. Прифаќање на багаж од патници и екипаж

- 5.1 Обработете го багажот
 - 5.1.1 Идентификувајте ги забранетите опасни материи
 - 5.1.2 Применете ги барањата за одобрување
- 5.2 Прифатете го багажот
 - 5.2.1 Применете ги барањата на операторот
 - 5.2.2 Проверете ги барањата за патнички багаж
 - 5.2.3 Известете го командантот на воздухопловот

6. Превоз на стока/багаж

- 6.1 Утовар на воздухопловот
 - 6.1.1 Транспорт на стока/багаж до воздухопловот
 - 6.1.2 Проверете дали на пакувањата има индикатори за непријавена опасна стока

- 6.1.3 Проверете дали има оштетувања и/или протекување
- 6.1.4 Примени барања за сместување (на пр. одвојување, сегрегација, ориентација, обезбедување и заштита од оштетување)
- 6.1.5 Проверете дали NOTOC е усогласен со оптоварувањето на воздухопловот
- 6.1.6 Проверете ги барањата за патнички багаж
- 6.1.7 Известете го командантот на воздухопловот и оперативниот контролор на сообраќајот/диспечерот на летот
- 6.2 Ракување со опасни материи пред и за време на летот
 - 6.2.1 Откријте присуство на опасни материи што не се дозволени во багажот
 - 6.2.2 Толкувајте го NOTOC
 - 6.2.3 Примени процедури за итни случаи
 - 6.2.4 Во итни случаи, информирајте го оперативниот контролор на сообраќајот/диспечерот на летови/контролата на летање
 - 6.2.5 Во случај на итност, известете ги службите за итни случаи за опасните материи во воздухопловот
- 6.3 Растоварување на воздухопловот
 - 6.3.1 Примени посебни ограничувања за истовар
 - 6.3.2 Проверете дали на пакувањата има индикатори за непријавена опасна стока
 - 6.3.3 Проверете дали има оштетувања и/или протекување
 - 6.3.4 Транспорт на стока/багаж до објектот/терминалот

7. Собирање на податоци поврзани со безбедноста

- 7.1 Пријавете несреќа со опасни материи
- 7.2 Пријавете незгода со опасни материи
- 7.3 Пријавете непријавена/неправилно декларирана опасна стока
- 7.4 Пријавете инцидент со опасни материи

Матрица на бодување за оценување на практични вештини

Резултат	Оценување на компетентност
1	Учесникот не ги применил правилно процедурите бидејќи ретко покажувал знаења/вештини.
2	Учесникот ги применуваше процедурите на минимално прифатливо ниво, само повремено покажувајќи одредени знаења/вештини.
3	Учесникот ги применуваше процедурите на соодветен начин, редовно покажувајќи го најголемиот дел од потребните знаења/вештини.
4	Учесникот ефективно ги применуваше процедурите, редовно покажувајќи ги сите знаења/вештини.
5	Учесникот ги применуваше постапките на примерен начин, секогаш покажувајќи ги сите знаења/вештини.